

Wstęp

Dnia 6 marca 2014 roku na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa poświęcona tematowi „Magistri Nostri skarbowości i prawa skarbowego w Polsce do 1939 roku”. Organizatorem konferencji było działające przy Katedrze Prawa Finansowego od 10 lat Koło Naukowe Prawa Finansowego „Pecunia”, a o wyjątkowości konferencji świadczy to, iż sami studenci postanowili przybliżyć współczesnym jakże bogatą historię polskiej skarbowości. Historię niejednokrotnie nieznaną i zapomnianą, a obejmującą okres kilku ostatnich wieków, kiedy to, jak dowodzi Roman Rybarski w swej „Nauce skarbowości”, rozwijał się ruch umysłowy, który swój oddźwięk znalazł także i w dziedzinie skarbowej. Na poparcie swojej tezy autor przywołuje nazwiska m.in. Jana Łaskiego, Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Łukasza Górnickiego, Szymona Starowolskiego, Wojciecha Gostkowskiego, Stanisława Leszczyńskiego, Stanisława Staszica czy też Hugona Kołłątaja¹. Bez ich prac nie byłoby współczesnej polskiej nauki skarbowości, która nadal nieustannie się rozwija. Za Adamem Krzyżanowskim naukę tę należy określić jako naukę o „gospodarstwie publicznem”, przy czym pojęcie to od początku definiowane było poprzez swoją dwoistą naturę: „Jej przedmiot stawia ją na rozdrożu między ekonomiką, a naukami prawnopolitycznymi. Można ją pojmować jako część ekonomiki, boć przecie jest nauką o gospodarstwie. Równocześnie jednak wchodzi w zakres nauk o państwie, ponieważ usiłuje umiejętnie rozświetlić zdobywanie

¹ R. Rybarski, *Nauka skarbowości*, Warszawa 1935, s. 17-18.

środków zaspokojenia potrzeb państwowych”². Słowa te pisane w 1923 roku do dzisiejszego dnia zachowały swą aktualność. Co więcej, lektura innych dzieł z tego okresu, traktujących o szeroko pojętej nauce skarbowości, dla współczesnego czytelnika stanowi prawdziwą ucztę intelektualną. Z jednej strony bowiem uzmysławia ponadczasowość formułowanych w tamtym okresie problemów, a z drugiej strony wskazuje na konieczność sięgania do źródeł. Uczy także pokory i rodzi szacunek dla wcześniejszych pokoleń badaczy, którzy żyjąc w epoce przez wynalezieniem komputerów, nie mając dostępu do istniejących dziś baz danych, wirtualnych źródeł, tworzyli dzieła wybitne, w których każde słowo (zdanie) ma swoją wartość.

Tym bardziej cieszy fakt, iż inicjatywa przywrócenia pamięci zbiorowej wielkich badaczy polskiej nauki skarbowości podjęta została i zrealizowana przez młode pokolenie – studentów i doktorantów, którzy z pasją i oddaniem poświęcili się organizacji konferencji. Inspiracją dla niej była idea, jaką podczas jednego ze spotkań przedstawił kierownik Katedry Prawa Finansowego – prof. dr hab. Jerzy Małecki. To dzięki pomocy i zaangażowaniu Pana Profesora (znawcy polskiej historii skarbowości), za które w tym miejscu chciałbym w imieniu organizatorów podziękować, opracowana została koncepcja i tematyka owej sesji naukowej. Zakładała ona spotkanie się dwóch pokoleń: studentów i doktorantów, którym przypadło zadanie opracowania sylwetek poszczególnych profesorów sprzed 1939 roku, oraz Mistrzów – profesorów prawa finansowego, którzy pamiętali owe osoby, a sami niejednokrotnie byli ich uczniami sami niejednokrotnie byli ich uczniami.

Dobór osób, których biogramy i osiągnięcia miały zostać zaprezentowane, nie był łatwy, zważywszy na fakt, iż okres do roku 1939 przyniósł polskiej nauce prawa finansowego wielu wybitnych badaczy, którzy wykładali na najważniejszych polskich uniwersytetach okresu dwudziestolecia międzywojennego. Punkt wyjściowy do dyskusji na ten temat stanowiła przy tym konstatacja, iż „[w]spółcześnie mało uświadamiane są fakty, że gniazdem nauki skarbowości, promieniującej następnie na pozostałe polskie ziemie po odzyskaniu niepodległości po

² A. Krzyżanowski, *Nauka skarbowości*, Poznań 1923, s. 1.

I wojnie światowej, była Galicja. To Galicja jest kolebką polskiej nauki skarbowości i prawa skarbowego, zwanej obecnie nauką finansów publicznych i prawa finansowego”³. To właśnie z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie oraz z Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie wyszli, jak pisze Jerzy Małecki, młodzi docenci skarbowości i prawa skarbowego, którzy zasilili kadry uniwersytetów odradzającego się nowego państwa polskiego⁴. Wśród nich byli między innymi cytowani już Roman Rybarski (Uniwersytet Warszawski), a także Adam Krzyżanowski (profesor i prorektor Uniwersytetu Jagiellońskiego), którego uczniami byli z kolei Edward Strasburger (Uniwersytet Warszawski) oraz Edward Taylor (Uniwersytet Poznański). Sylwetki zarówno tych, jak i innych Profesorów oraz ich uczniów, omówione zostały w trakcie konferencji, której formuła została uznana powszechnie za wyjątkową i spotkała się z pozytywnym przyjęciem. Jak już wspomniano, oparto ją na swego rodzaju dwugłosie pokoleń. Z jednej strony studentów (doktorantów), prezentujących swoje referaty, z drugiej zaś naukowców, członków rodzin oraz uczniów Profesorów, którzy uzupełnili wystąpienia przedstawicielei młodego pokolenia swymi wspomnieniami na temat przedstawionych sylwetek twórców polskiej nauki skarbowości. Nie sposób nie wspomnieć w tym miejscu Gości, którzy przyjęli zaproszenie i zaszczylicili swą obecnością Konferencję. Podziękowania za udział w niej kieruję do: prof. Bogumiła Brzezińskiego, prof. Eugenii Fojcik-Mastalskiej, prof. Jadwigi Glumińskiej-Pawlic, prof. Jana Głuchowskiego, prof. Andrzeja Gomułowicza, prof. Lesława Górala, prof. Cezarego Kosikowskiego, prof. Wojciecha Łączkowskiego, prof. Jerzego Małeckiego, prof. Ryszarda Mastalskiego, prof. Witolda Modzelewskiego, prof. Pawła Smolenia, prof. Janusza Stankiewicza, doc. dr. Marka Walugi, dr. Piotra Pomorskiego oraz dr. Piotra Stanisławiszyna. Osobne wyrazy wdzięczności należą się posłowi Marcinowi Libickiemu, który przyjął zaproszenie Koła do udziału w sesji, a także udzielił pomocy w przygotowaniu biogramu swego Ojca, doc. dr. Janusza Wojciecha Libickiego.

³ J. Małecki, *Poznańska szkoła podatkowa okresu dwudziestolecia międzywojennego*, [w:] *Prawo skarbowe i prawo finansowe. Szkoły i uczniowie. Księga dedykowana pamięci Profesora Jerzego Lubowickiego*, red. C. Kosikowski, Białystok 2013, s. 35.

⁴ *Ibidem*.

W ręce Czytelnika oddajemy publikację stanowiącą podsumowanie marcowej konferencji, która mogła odbyć się dzięki pracy i zapałowi wielu osób. W pierwszej kolejności wskazać należy na samych prelegentów – studentów (doktorantów) wydziałów prawa, na których wykładowcami byli prezentowani przez nich Profesorowie. Z podziwem wskazać należy na zaangażowanie młodych badaczy, którzy przygotowując swoje wystąpienia, niejednokrotnie sięgali do licznych historycznych publikacji, archiwów, a nawet kontaktowali się z rodzinami opisywanych przez siebie naukowców.

Wielkim oddaniem wykazali się także liczni członkowie Koła Naukowego Prawa Finansowego „Pecunia”, dzięki którym możliwa była organizacja konferencji. Siłą napędową tychże działań była ówczesna prezes Koła, pani Marta Chorzępa-Starosta, która przy wsparciu między innymi swego zastępcy, pana Łukasza Kurowskiego, konferencję tę przygotowała i pozyskała dla niej wsparcie licznych podmiotów zewnętrznych, tj. Ministerstwa Finansów, Wojewody Wielkopolskiego, Prezydenta Miasta Poznania, Prorektora ds. kształcenia Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – prof. dr. hab. Krzysztofa Krasowskiego, Dziekana Wydziału Prawa i Administracji UAM – prof. dr. hab. Romana Budzinowskiego, Krajowej Rady Doradców Podatkowych, Okręgowej Rady Adwokackiej w Poznaniu oraz Fundacji Universitatis Posnaniensis. Finansowego wsparcia Konferencji udzieliły także: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Krajowa Izba Doradców Podatkowych, PragmatIQ Kancelaria Prawna Szymkowiak s.k., Dr Krystian Ziemiński & Partners, Kancelaria Prawna sp. k., Kancelaria Machyński, Ruszkiewicz i Partnerzy Adwokaci i radcowie prawni sp. p. Wszystkim sponsorom konferencji pragnę wyrazić głęboką wdzięczność.

Osobne podziękowania w imieniu Koła kieruję także do prof. UAM dr. hab. Andrzeja Gulczyńskiego oraz dr. Wojciecha Szafrąńskiego, którzy wsparli merytorycznie całe przedsięwzięcie. W przygotowywaniu niniejszego tomu nieocenione okazały się także uwagi i wskazówki prof. dr. hab. Janusza Stankiewicza – recenzenta publikacji, który słusznie wskazał, iż poza omówionymi w niniejszej publikacji wybitnymi przedstawicielami polskiej nauki skarbowości, do grona tego zaliczyć należy

także tak znakomite postacie i autorów uznanych dzieł dotyczących problematyki skarbowej, jak: Mieczysław Bochenek, Włodzimierz Czerkawski, Adam Heydel, Dominik Krysiński, Witold Krzyżanowski, Rudolf Langrod, Jan T. Lubomirski, Feliks Młynarski, Adolf Pawiński, Wawrzyniec Surowiecki, Józef Supiński, Władysław Zawadzki czy Ferdynand Zweig. I choć ze względu na ograniczone ramy czasowe konferencji postaci te nie zostały ujęte w programie wystąpień, organizatorzy żywią nadzieję, że świadomość wagi, jaką twórczość wymienionych uczonych miała dla rozwoju polskiej nauki skarbowości, będzie zarazem impulsem do podjęcia inicjatywy kolejnej konferencji, która pozwoli zachować w pamięci wymienionych wielkich Mistrzów.

Jeden z twórców niepodległej Polski – Józef Piłsudski powiedział, iż „ten kto nie szanuje i nie ceni swej przeszłości, nie jest godzien szacunku teraźniejszości ani prawa do przyszłości”. Niniejsza publikacja stanowić ma hołd dla naszych Nauczycieli (Magistri Nostri) z przeszłości, z których prac korzystamy po dziś dzień i które nieustannie stanowią źródło wiedzy oraz inspiracji dla nowych pokoleń badaczy skarbowości i prawa skarbowego.

Poznań, 26 października 2015 roku

*Prof. UAM dr hab. Tomasz Nieborak
Opiekun naukowy Koła Naukowego
Prawa Finansowego „Pecunia”*